

Voorstel CHI

(College van hoofdingelanden)

Registratienummer
26.0131554

Commissie Bestuur, Middelen &
Waterketen
10 juni 2026

Datum vergadering D&H
26 mei 2026

Commissie Water & Infrastructuur
10 juni 2026

Portefeuillehouder
K. Hartog

Datum vergadering CHI
24 juni 2026

Agendapunt
9

Onderwerp
Programmaplan Ruimtelijke adaptatie 2027 - 2033

Voorstel

We stellen u voor:

1. Akkoord te gaan met het programmaplan Ruimtelijke Adaptatie 2027 – 2033 (bijlage 1);
2. Hiermee op hoofdlijnen de kaders vast te stellen voor het college van D&H voor de uitwerking en vaststelling van de nadere regels voor de subsidieregeling 'Klimaatactief Noorderkwartier 2 – *wateroverlast in de stad*' (conform artikel 4, Algemene subsidieverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2023).

Kern van de zaak

Het klimaat verandert en dat merken we ook in Hollands Noorderkwartier. Het wordt warmer, natter en droger. De weersextremen nemen toe met alle gevolgen van dien. Denk aan het weekend van 18 juni 2021 toen het Noorderkwartier binnen 24 uur werd getroffen door twee extreme buien. De meeste neerslag viel langs de kust en in Alkmaar, Bergen, Castricum, Schoorl, Egmond en in de polder De Zijpe. Binnen de kortste keren ontstonden grote problemen door het extreme weer. Wegen, tunnels en kelders liepen onder en het rioolwater liep de straten in. Ook warmte records worden keer op keer verbroken. De zomer van 2025 was een van de warmste zomers ooit met records in juni en augustus. Zo liep de gevoelstemperatuur in 2025 in de gemeente Purmerend op tot de extreme temperatuur van 46 graden Celsius.

Om onze leefomgeving te wapenen tegen klimaatverandering is ruimtelijke adaptatie noodzakelijk; ofwel we moeten onze leefomgeving aanpassen aan het veranderende klimaat. Hollands Noorderkwartier ligt in een delta en meer dan 80% van ons gebied ligt onder zeeniveau. Daarmee zijn we een uiterst kwetsbaar gebied voor klimaatverandering. HHNK werkt daarom actief mee aan het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Het landelijke DPRA heeft als doel om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. In 2050 moet de ruimte in ons land zodanig zijn ingericht dat we voorbereid zijn op extreme regenval, langdurige droogte, een grotere kans op hittegolven en een toename van het overstromingsrisico. HHNK heeft zich in 2020 aan deze doelen verbonden met de Visie op Ruimtelijke Adaptatie (20.0378545). Deze visie is in 2021 vertaald naar een uitvoeringsprogramma voor Ruimtelijke Adaptatie (2022-2026).

De huidige programmaperiode loopt in 2026 af maar we zijn nog niet klaar. Klimaat effecten nemen namelijk sneller toe dan we eerder dachten. Recente waarnemingen tonen aan dat weersextremen nu al waarden bereiken die passen bij de bovenkant van de klimaatscenario's van het KNMI uit 2023. Zonder aanvullende maatregelen kan de schade door weersextremen landelijk oplopen tot tientallen miljarden euro's. Het is daarom noodzakelijk dat we versnellen en onze leefomgeving tijdig aanpassen.

Met het voorliggende programmaplan Ruimtelijke Adaptatie 2027–2033 versterken we onze inzet ten opzichte van de huidige programmaperiode; we maken jaarlijks meer middelen vrij en we zetten gericht in op het voorkomen van wateroverlast in risicovolle gebieden.

Ad 1. Samenvatting Programmaplan RA 2027 – 2033

Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie heeft tot doel dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. In het voorliggende programmaplan beschrijven we de inzet van HHNK voor ruimtelijke adaptatie en zetten we uiteen hoe HHNK invulling geeft aan de samenwerking met onze partners binnen het DPRA. Het plan kent 9 Pijlers die na vaststelling van het plan verder worden uitgewerkt in deelprojecten.

Pijler 1. Uitvoeringsagenda's Ruimtelijke Adaptatie 2026: HHNK levert de komende jaren een bijdrage aan de vier regionale Uitvoeringsagenda's voor Ruimtelijke Adaptatie van de regio's West Friesland, Noord Kennemerland, de Noordkop en Zaanstreek Waterland. Deze Uitvoeringsagenda's worden op dit moment opgesteld en de maatregelen lopen door tot en met 2031. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen voor het waterrobuust inrichten van wijken, het beschermen van vitale infrastructuur tegen de gevolgen van klimaatverandering of verdiepend onderzoek naar water en bodem. In het programmaplan staat beschreven aan welk type maatregelen we willen bijdragen als kennisleverancier, samenwerkingspartner of als eindverantwoordelijke. Er is € 45.000 per jaar gereserveerd om op onderdelen ook een financiële bijdrage te kunnen doen. Gemeenten moeten de voorgenomen maatregelen nog programmeren.

Pijler 2. Subsidieregeling – Klimaat Actief Noorderkwartier 2 – wateroverlast in de stad: Met een subsidieregeling willen we maatregelen tegen wateroverlast in de bebouwde omgeving versnellen. Door hemelwater vast te houden, te bergen en vertraagd of juist versneld af te voeren beperken we wateroverlast en ontlasten we het regionale watersysteem (zie ook Ad 2).

Pijler 3. Data en Monitoring: We maken met data en monitoring inzichtelijk waar we staan op weg naar een klimaatbestendige leefomgeving in 2050. Dit doen we door de implementatie van de landelijk ontwikkelde Regionale Monitor voor klimaatadaptatie. Deze schrijft indicatoren voor op het gebied van droogte, hittestress, gevolgbepijking bij overstromingen en wateroverlast.

Pijler 4. Vitaal & Kwetsbaar: We passen onze rioolwaterzuiveringen, gemalen en rioolgemalen aan op mogelijke gevolgen van het veranderende klimaat. Met name wateroverlast en overstromingen kunnen leiden tot aanpassingen aan installaties of gebouwen.

Pijler 5. Uniforme kaders en regels voor klimaatadaptatie: We zetten in op uniforme kaders voor water en bodem in ruimtelijke plannen. Zo ontstaat een gelijk speelveld voor ontwikkelaars en ook een gelijk basisveiligheidsniveau voor inwoners.

Pijler 6. *Provinciale, landelijke en Europese Subsidies*: We verkennen subsidiekansen voor klimaatadaptatie en organiseren samenwerking in de regio voor het aantrekken van subsidies.

Pijler 7. *Communicatie* - We vergroten bewustwording en stimuleren inwoners, bedrijven en partners om zelf bij te dragen aan een klimaatbestendige leefomgeving.

Pijler 8. *Kennis & Leren* - We ontwikkelen en delen kennis over ruimtelijke adaptatie zodat HHNK en partners klimaatadaptatie beter kunnen toepassen in beleid en ruimtelijke plannen.

Pijler 9. *Samenwerking in de regio* - We organiseren en versterken de regionale samenwerking om klimaatadaptatie met onze partners uit te voeren.

HHNK werkt in een dynamische omgeving waar veel maatschappelijke, politieke en technologische ontwikkelingen plaatsvinden op het gebied van klimaatadaptatie. Dit betekent dat we de komende zeven jaar ook moeten kunnen inspelen op nu nog onvoorziene zaken, die niet beschreven zijn in bovengenoemde Pijlers. De Pijlers zijn op hoofdlijnen beschreven, waardoor ruimte blijft voor enige flexibiliteit en wendbaarheid om in te zetten op kansen die zich voordoen.

Looptijd programma – zeven jaar

De zevenjarige termijn van het programma sluit aan bij de landelijke cyclus van het Deltaprogramma: in september 2032 worden de Deltabeslissingen opnieuw vastgelegd en daarmee wordt ook de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie herijkt. Door de programmaperiode hierbij te laten aansluiten kan de landelijke koers tegen die tijd meegenomen worden in een nieuw programmaplan. De termijn van zeven jaar biedt projecten in de ruimtelijke inrichting daarnaast voldoende ruimte om tot uitvoering te komen. Met name de subsidieregeling die zich richt op projecten in de bebouwde omgeving vergt voldoende doorlooptijd (zie ook Ad2).

Ad 2. Subsidieregeling 'Klimaat Actief Noorderkwartier 2' - Wateroverlast in de stad

Nederland is niet goed voorbereid op de veiligheidsrisico's van extreme neerslag die door klimaatverandering steeds vaker en heviger voorkomt¹. Hevige neerslag kan in bepaalde gebieden al snel voor schade en overlast zorgen doordat woningen of infrastructuur langere tijd onder water komen te staan. In 2024 werden in Enschede bijvoorbeeld meer dan zestig huizen onbewoonbaar door wateroverlast als gevolg van noodweer. Inmiddels is aangekondigd dat de helft van deze huizen zal moeten worden gesloopt. Het is niet ondenkbaar dat zoiets ook zou kunnen gebeuren in het Noorderkwartier. De totale verwachte schade binnen de bebouwde kom na een bui van 70 mm in één uur loopt volgens de modellen van HHNK in de miljoenen euro's.² We zien daarbij dat vooral onze steden kwetsbaar zijn. Hier is veel verharding en tegelijkertijd staan er vaak kwetsbare panden. We willen dat gemeenten hier maatregelen treffen en zorgen voor een betere sponswerking. Hierdoor kan ook het watersysteem lokaal worden ontlast.

HHNK is voornemens vanaf 2027 een subsidie van in totaal 1 miljoen euro per jaar beschikbaar te stellen om maatregelen te treffen daar waar deze het meest nodig zijn. Dit als vervolg op de eerdere subsidieregeling Klimaat Actief Noorderkwartier 2022 - 2026. HHNK stimuleerde met deze regeling projecten die de leefomgeving klimaatbestendiger maken. Waar de eerdere regeling gericht was op een brede waaier aan maatregelen tegen droogte, hittestress, wateroverlast en gevolgbepierking bij

¹ Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) - rapport "Onveiligheid voor extreme regen" (januari 2026)

² Dit is een berekening bij benadering op basis van de huidige informatie die beschikbaar is over wateroverlast.

Datum
10 maart 2026

overstromingen is de nieuwe regeling meer doelmatig ingericht we zetten daar in waar de potentiële schade door wateroverlast het grootst is.

Het algemeen bestuur stelt de volgende kaders voor de subsidieregeling KAN 2:

1. De KAN 2-regeling heeft als doel binnen het Noorderkwartier maatregelen tegen wateroverlast in de bebouwde omgeving te stimuleren daar waar de potentiële schade van wateroverlast het grootst is.
2. De regeling faciliteert waar mogelijk ook meekoppelkansen, mits gericht op de andere drie DPRA-thema's: droogte, hittestress en gevolgbeperking van overstromingen.
3. De regeling richt zich uitsluitend op gemeenten.
4. Tot slot stelt het algemeen bestuur via het Meerjarenprogramma de exploitatiekosten van het programma vast waaronder ook de kosten voor de subsidieregeling: Zie ook 'financiële paragraaf'.

Na vaststelling van dit voorstel en bijhorend programmaplan door uw college, zal het college van D&H nadere invulling geven aan de bijbehorende regels. Het college van D&H stelt deze nadere regels vast conform artikel 4, Algemene subsidieverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2023).

Strategie en beleid

Het programma Ruimtelijke Adaptatie 2027 – 2033 is een nadere uitwerking van de in 2020 vastgestelde Visie op Ruimtelijke Adaptatie HHNK (20.0378545). Het is ook een vervolg op het huidige -aflopende- programma, dat onder dit beleid is vastgesteld.

Verder sluit het plan aan bij het Coalitieprogramma 2023-2027 (23.0502330). In het coalitieprogramma 'Water verbindt' staat dat "wij met respect voor de natuur en leefomgeving, vanuit onze opgaven, kennis en inzichten, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan bijvoorbeeld ruimtelijke adaptatie, biodiversiteit, klimaat, circulariteit en het tegengaan van bodemdaling. We hebben ons daarom verbonden aan landelijke ambities." Daarbij geeft de coalitie aan 'te willen werken aan gezonde klimaatadaptieve dorpen en steden'. Met onze partners binnen het DPRA geven wij hier invulling aan.

Daarnaast is Ruimtelijke Adaptatie aangemerkt als één van de vijf hoofdthema's in het Waterplan HHNK (21.1010054). De vijf thema's zijn de meest relevante maatschappelijke opgaven waar we als HHNK aan bijdragen (naast de effecten, die onze kerntaken beslaan).

Tot slot sluit het programmaplan Ruimtelijke Adaptatie 2027 – 2033 goed aan bij de koers van de (concept) Toekomstvisie HHNK 2050+, die het algemeen bestuur later dit jaar vaststelt. Veel van de opgaven waar we aan werken met het programma raken aan de Toekomstvisie, zoals de keuze voor het principe van 'water en bodem sturend'.

Het vaststellen van dit programmaplan heeft geen directe gevolgen voor de regelgeving in de Waterschapsverordening. Mogelijk dat in de toekomst één van de projecten binnen het programmaplan hier aanleiding toe geeft. Bij vaststelling van dit programmaplan is hier echter nog geen sprake van.

Eerdere bestuursbesluiten

25/06/2025 (CHI) Meerjarenperspectief 2026 - 2030 (25.0445118)

22/01/2025 (CHI) Tussenrapportage programma Ruimtelijke Adaptatie (24.1123670)

05/02/2025 (CHI) Uitvoeringsagenda Vitaal & kwetsbare infrastructuur (24.1026966)

Datum
10 maart 2026

12/04/2024 (D&H) Samenwerkingsovereenkomst Ruimtelijke Adaptatie Noorderkwartier (24.0247917)
21/09/2022 (CHI) Subsidieverordening Klimaat Actief Noorderkwartier (22.0250896)
15/02/2022 (D&H) Samenwerkingsovereenkomst Impulsregeling Klimaatadaptatie (22.0037307)
09/06/2021 (CHI) Inzet van HHNK in Ruimtelijke Adaptatie (21.299273)
07/10/2020 (CHI) Visie op Ruimtelijke Adaptatie HHNK 'Samen naar een klimaatbestendige toekomst' (20.0378545)

Kansen en risico's

Met het vaststellen van het programmaplan Ruimtelijke Adaptatie 2027–2033 ontstaan de volgende kansen:

- *Uitvoering geven aan het landelijke Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.*
Met de vaststelling van dit programmaplan borgen we onze bijdrage aan het landelijke Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.
- *Versnelling van de uitvoering van klimaat adaptieve maatregelen*
Met de subsidieregeling KAN 2 versnellen we maatregelen tegen wateroverlast in het stedelijk gebied. We stimuleren niet alleen maatregelen, maar sturen ook op de locaties waar deze plaatsvinden; daar waar de risico's en potentiële schade het grootst zijn.
- *Versterking van de regionale samenwerking*
Vaststelling van het programmaplan zorgt ervoor dat HHNK volwaardig kan blijven samenwerken aan het aanpassen van onze leefomgeving met gemeenten, provincie en andere partners. Hierdoor ontstaat meer samenhang in de aanpak en worden schaalvoordelen benut, bijvoorbeeld door gezamenlijke monitoring en subsidieaanvragen.
- *Gerichtere inzet van maatregelen door monitoring en data-gedreven werken*
De inzet van de Regionale Monitor Klimaatadaptatie biedt beter inzicht in de voortgang en de effectiviteit van maatregelen. Dit maakt gerichte sturing en bijsturing mogelijk naar een klimaatbestendige leefomgeving in 2050.
- *Kansen voor andere maatschappelijke opgaven*
Maatregelen voor klimaatadaptatie dragen vaak bij aan andere maatschappelijke opgaven zoals biodiversiteit, waterkwaliteit, gezondheid en leefbaarheid in stedelijke gebieden.

Risico's indien u instemt met dit voorstel:

- *Afhankelijkheid van externe partijen voor uitvoering*
De uitvoering van maatregelen in de openbare ruimte ligt grotendeels bij gemeenten. HHNK is afhankelijk van hun prioritering, capaciteit en investeringsbeslissingen.
Beheersmaatregel: inzet op duidelijke afspraken met partners, gerichte inzet van de subsidieregeling en actieve samenwerking en afstemming.
- *Versnippering van subsidiegeld*
De opgave rond wateroverlast in de bebouwde omgeving is groot en het subsidiebudget is relatief klein in relatie tot deze opgave. Hierdoor bestaat het risico dat subsidiegeld versnipperd wordt over lokale projecten en de totale impact onvoldoende is.
Beheersmaatregel: scherpe voorwaarden stellen aan de subsidie zodat we impact maken daar waar de meeste potentiële schade zich kan voordoen.
- *Onzekerheden (en daarmee risico's) ten aanzien van de mogelijke financiële consequenties en capaciteit die nodig zijn voor de uitvoering van de volgende Pijlers;*
 - a) Pijler 4: Vitaal & Kwetsbaar: Voorafgaand aan 2030 onderzoeken we of een vervolg nodig is op het uitvoeringsplan voor de aanpassing van onze vitale en kwetsbare assets, waar het CHI tot 2030 middelen voor heeft vrijgemaakt (Uitvoeringsagenda Vitaal & kwetsbare infrastructuur - 24.1026966). Mocht een vervolg nodig zijn waarbij aanvullende middelen nodig zijn, dan kan een nieuw plan worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Beheersmaatregel: Aanpassing van onze assets op klimaatverandering integreren in regulier beheer, onderhoud en nieuwbouw.

- b) Pijler 5: Uniforme kaders en regels voor klimaatadaptatie: in het plan wordt beschreven dat er nog enige onzekerheid is over wat exact nodig is om uniforme kaders voor ruimtelijke plannen te realiseren en goed te kunnen borgen. We zullen de inzet vanuit HHNK hiervoor echter vanuit de bestaande formatie en binnen het beschikbare programmabudget proberen te organiseren.
- c) Pijler 6: Provinciale, Landelijke en Europese subsidies: Op het moment dat een subsidie wordt aangevraagd of een actieve rol wordt verwacht van HHNK als penvoerder kan dit betekenen dat tijdelijk extra capaciteit nodig is. We zullen de inzet vanuit HHNK hiervoor vanuit de bestaande formatie en binnen het beschikbare programmabudget proberen te organiseren. Dit kan echter wel betekenen dat we niet alle voorbijkomende kansen kunnen aangrijpen.

Risico's indien u niet instemt met dit voorstel:

- Achterblijven bij landelijke doelstellingen en afspraken: HHNK loopt het risico onvoldoende bij te dragen aan de doelen van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie richting 2050.
- Toenemende maatschappelijke en economische schade: Bij uitblijven van maatregelen neemt de kans op schade en overlast door extreem weer toe, met gevolgen voor veiligheid, leefbaarheid en economie. De kosten voor herstel en aanpassing zullen op termijn hoger uitvallen dan de investering in preventieve maatregelen.
- Verminderde toegang tot subsidies en cofinanciering: Zonder actueel programmaplan en actieve inzet in de regio is het voor HHNK moeilijker om externe middelen aan te trekken.
- Verlies van onze regierol en positie in de regio: HHNK verzwakt haar positie als aanjager en samenwerkingspartner waardoor we minder invloed kunnen uitoefenen op ruimtelijke ontwikkelingen.
- Minder samenhang en effectiviteit in de aanpak: Zonder programmatische sturing bestaat het risico op versnipperde maatregelen en een minder effectieve inzet van middelen.
- Onbetrouwbare samenwerkingspartner: HHNK heeft zich tot en met 2030 gecommitteerd aan de Samenwerking Ruimtelijke Adaptatie in het Noorderkwartier. Zonder programmaplan en zonder middelen kunnen we moeilijk invulling geven aan de eerder gemaakte afspraken met de regiopartners.

Financiële consequenties

Dit voorstel voor de nieuwe programmaperiode Ruimtelijke Adaptatie 2027-2033 leidt tot € 1,25 miljoen exploitatiekosten per jaar. Dit is een verdubbeling van het budget ten opzichte van de voorgaande jaren. Deze structurele exploitatiekosten zijn in onderstaande tabel opgenomen en zijn opgenomen in en conform het meerjarenperspectief (MJP) 2026-2030 (25.0445118) en in de exploitatiebegroting van het effect voldoende water. Jaarlijks zal € 1,0 miljoen besteed worden aan het nemen van gerichte maatregelen (de subsidieregeling KAN2)> daarnaast zal € 250.000 besteed worden aan uitvoeringskosten voor het programma zoals o.a. procesondersteuning, communicatie en monitoring.

Exploitatie (€ mln.)		Jaar 2027	Jaar 2028	Jaar 2029	Jaar 2030	Jaar 2031	Jaar 2032	Jaar 2033	Totaal
Voorstel	Uitvoering	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25	€ 1,75
	Subsidie	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1	€ 7
	Netto kosten	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 8,75
MJP	Uitvoering	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25	€ 0,25				
	Subsidie	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1				
	Netto kosten	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25				

We zijn onderdeel van een gebiedsgerichte samenwerking, waarin sprake is van wederzijdse afhankelijkheden. Hierdoor kan het patroon van de uitgaven aan de subsidiemaatregelen van het programma afwijken van het MJP. Mocht hier sprake van zijn dan wordt net zoals in de programmaperiode 2023-2026 gebruik gemaakt van de reserve budgetoverheveling. Gedurende de programmaperiode loopt een subsidieregeling voor het nemen van gerichte maatregelen. Dit betekent dat de vaststellingen en uitbetalingen van de laatste subsidieprojecten in 2034 plaatsvinden. Het mogelijke overschot van ruimtelijke adaptatie in de reserve valt daarmee uiterlijk eind 2034 vrij. Via de concernrapportages wordt u hierover geïnformeerd.

Categorie

Met dit voorstel zetten we de bestendige gedragslijn voor de subsidie voort en hiermee valt het onder de categorie voortzetting/heroverweging van eerdere besluiten.

Personele consequenties

De uitvoering van het programmaplan past binnen de bestaande formatie. Er zijn daarom geen personele consequenties verbonden aan dit voorstel.

Participatieaspecten

Voor de subsidieregeling Klimaat Actief Noorderkwartier wordt een participatietraject georganiseerd met de inliggende gemeenten in het Noorderkwartier. Zo zorgen we voor een subsidieregeling die aansluit bij de wensen en behoeften van gemeenten, hun planning voor onderhoud, sanering en wijkvernieuwing en bij de opgaven rond wateroverlast die zich nu al in de praktijk voordoen.

Publieksvoorzieningen

Geen

Communicatieaspecten

Het programmaplan Ruimtelijke Adaptatie is in eerste instantie voor intern gebruik. Op basis van het plan kunnen de Pijlers verder uitgewerkt worden als deelprojecten. Daarnaast zal het programmaplan worden gedeeld met de partners met wie wij samenwerken in de regio binnen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

Datum
10 maart 2026

Overige consequenties en vervolg

- Het college van D&H zal de subsidieregeling Klimaat Actief Noorderkwartier in 2026 nader uitwerken en vaststellen.
- Gemeenten voeren regie over de DPRA Uitvoeringsagenda's die in 2026 zijn vastgesteld door de gemeenteraden. Acties en maatregelen zullen door gemeenten worden geprogrammeerd. HHNK sluit hierbij aan als kennisleverancier, samenwerkingspartner en eindverantwoordelijke, afhankelijk van het type maatregel.

Bijlagen

1. Programmaplan Ruimtelijke Adaptatie 2027 - 2033 (26.0001350)
2. CHI-besluit Programma Ruimtelijke Adaptatie 2027 - 2033 (26.0336374)

College van dijkgraaf en hoogheemraden,

de secretaris,

M.J. Kuipers

de voorzitter,

ir. R.P.G. Bosma